

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Laus Rhetoris, siue Oratoris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

quemadmodum compatali, cum tecum in-
 diam, tecum ferrent sitim, cum in illa medita-
 tione campestri militaribus turmis imperato-
 rium pulverem, sudoremque misceres, nihil à
 ceteris, nisi robore, ac præstantia differens? cum
 eminus libero Marte tela vibrares, nunc vibra-
 ta susciperes, alacer virtute militum, & lætus,
 quoties, aut cassidi tuæ, aut clypeo grauior
 ictus incideret, laudabas quippe ipse ferien-
 tes, hortabarisque vt auderent, & audebant
 iam, cum spectator, moderatorque ineuntium
 certamina virorum, arma componeres, tela
 tentares, ac si quid durius accipienti videretur,
 ipse vibrares. Sed quis diceretur attem milita-
 rem extulit, quam Cicero in suo Pomp. pro le-
 ge Manilia num. 28.

Quis igitur hoc nomine scientior vnquam,
 aut fuit, aut esse debuit, qui è ludo, atque pue-
 ritia disciplina, bello maximo, atque acerrimis
 hostibus, ad patris exercitum, atque in
 militia disciplinam profectus est? qui extrema
 pueritia miles fuit summi Imperatoris? Ineun-
 te adoleſcentia, maximi ipse exercitus Impe-
 rator? qui sæpius cum hoste confixit, quam
 quisquam cum inimico decertauit: plura bel-
 la gessit, quam alij legerunt: plures prouincias
 confecit, quam alij conceperunt? Cuius
 adoleſcentia ad scientiam rei militaris, non a-
 lienis præceptis, sed suis imperijs: non offen-
 sionibus belli, sed victorijs: non stipendijs, sed
 triumphis est traducta? Quod denique genus
 belli esse potest, in quo illum non exercuerit
 fortuna reip: Ciuile, Africanum, Transalpi-
 num, Hispaniense, mistum ex ciuitatibus, atq;
 ex bellicosissimis nationibus, feruile, nauale,
 varia, & dispersa genera, & bellorum, & ho-
 stium non solum gesta ab hoc vno, sed etiam
 confecta, nullam rem esse declarant, in vtu mi-
 litari positam, quæ huius viri scientiam fugere
 possit. Iam verò virtuti Cnei Pompeij, quæ
 potest par oratio inueniri? quid est, quod quis-
 quam aut dignum illo, aut vobis nouum, aut
 cuiquam inauditum possit afferre. Neq; enim
 illa sunt solæ virtutes Imperatoris, quæ vul-
 gò existimantur, labor in negotijs, fortitudo
 in periculis, industria in agendo, celeritas in
 conficiendo, consilium in prouidendo, quæ
 tanta sunt in hoc vno, quanta in reliquis Im-
 peratoribus, quos aut audiimus, aut vidi-
 mus, non fuerunt. Testis est, &c. De Cæ-
 saris bellica peritia, vide
 Sueton. 37.

Laus à varijs artibus & scientijs.

In qua delineantur primis veluti apicibus
 capita, quibus scientiæ, & virtutes com-
 mendari solent.

Grammaticus.

DE laude Grammaticæ legendus Ca-
 pella lib. 3. Diomedes in epist. ad Atha-
 nassium. Diodorus lib. 12. in Charonda
 legibus. C. Suet. de illustribus Grammaticis,
 & de Criticis. Mercur. 6. variat. cap. 19.

In Grammatico verò primum laudabuntur
 inuenta, si quæ in literarum figuris, potestate,
 vocum significatione, nominum expositione
 prudenter excogitavit.

Secundò, documenta, si viua voce, si scri-
 ptis, si vsu, & consuetudine hominum docue-
 rit linguas, literas, authores.

Tertiò, si quam purè loquatur, & scribat.
 Quattò, si linguas multas, si præstantes, vt
 Hebraicam, Græcam, Latinam calleat.

Quintò, si subtiliter etymologias arcessat à
 fontibus, ambiguas, & obscuras, magna inge-
 nij dexteritate illustret.

Sextò, si profunda in eo historicorum, &
 poetarum lectio, si subtilitas in interrogando,
 alacritas in disputando, prudentia in inter-
 pretando. Grammatica enim, vt ait Philo, libr.
 de Cherub. *πρωσικὴν ἐρουνῶσα, ἔ παλαιῶν
 πράξεων ἱστορίας μεταδιόχουσα.*

Laus Rhetoris, siue Oratoris.

PHILO eodem libro de Cherub, paucis Rhetoricam
 omnem vim Rhetoricæ complexus est: quid? ex
 Ρητορικῆ δὲ τὰς τὸν ἑκάστου δεινότη-
 φιλωνα.

τας δευτέρας, καὶ πᾶσαν τὴν πρῶτην
 ἐπιμνήσει, ἔφαρμόζουσα, τὸ νότον, καὶ περι-
 παθητικῆς, καὶ ἐμπῶλιν ἀνέτει, καὶ ἡδονῆς, καὶ
 συμυλίας, καὶ τῆς περὶ γλώτταν, καὶ τὰ φωνη-
 τήρια ὄργανα ὁπρὸς τὴν περὶ τοῦ βίου.

Explopat vim omnem dicendi, & vnicuique
 argumento propriam accommodat elocutio-
 nem: præterea contentiones, & affectus vehe-
 mentissimos, & remissiones, & suauitates, &
 delicatos lepores, & pronuntiationis artifi-
 cium dispensat.

Laudabitur ergo Rhetor à partium enu-
 mera-

Nnn

mera-

meratione Rhetorices, & in omnibus absolutus ostendetur.

Primò, si eius inuentio sit fecunda, solers, ingeniosa, hominum sensibus accommodata.

Secundò, si dispositio apta, prudens, clara.

Tertiò, si elocutio pura, elegans, perspicua, culta, venusta, plena, mollis, florida, suavis, inuitata, grauis, omni denique verborum ornatu, & sententiarum grauitate affluens.

Quartò, si pronuntiatio elegans, venusta, decens.

Quintò, si memoria felix, fitma, diuturna.

Sextò, si doceat, scribat, declamet, orat, concionetur, deliberet, legatione fungatur cum dignitate, dexteritate, facilitate, grauitate, prudentia, felicitate.

Septimò, si in certaminibus eloquentiæ fuerit coronatus, ad summum si moueat, persua-deat, fleat, impellat, in animis hominum regnet, & dominetur.

Extat præclara laus viri eloquentis apud Lucanum, in poematio, ad Calphurnium Pisonem v. 43. Item apud Ouidium l. 2. de Ponto, Eleg. 5. ad Solanum. Apud Plinium Iunio-rem l. 2. ep. 3. Apud Senecam in controuersijs de Crasso Seuero in præfatione. l. 3. apud Synesium in Dione.

Anfonius in actione gratiarum ad Gratianum Imperatorem. Pronuntiatio semmoda. Nonnulla complexus est Anfonius ad Gratianum his verbis, *Quis aut dicenda* prudentius cogitauit, aut consultius cogitata disposuit, aut disposita maturius expedit?

Deinde, quis tenor vocis, cum incitata pronuntias, quæ inflexio cum remissa, quæ temperatio cum utraque dispensas? Quis Oratorum læta, iucundius; facunda, cultius; pugnantia, densius, aut densata glomeratus dixit, aut quod est liberum, cogitauit? Vellem si rerum natura pateretur, Xenophon Attice in nostrum æuum venires, tu qui ad Cyri virtutes exequendas votum potius, quam historiam commodasti, cum diceres, non qualis esset, sed qualis esse deberet. Si nunc in tempora ista procederes, in nostro Gratiano ceteres, quod in Cyro tuo non videbas, sed optabas.

Laus Poëtae.

Capita.

Legendus est Cornelij Taciti, siue Fabij Quintiliani dialogus, qui multa habet pro Poësi, & contra Poësin. Item Sil-Italic. sub finem lib. 11. Anthol. l. 1. §. 1. *ἡ ποίησις*. Luciani Genethacon, apud Statium Floridus, l. 3. succif. c. 7. in obiectatores Poëtarum.

Poëticè dicitur à Maximo Tyrio, Orat. 28. *ἡ ποίησις φιλοσοφία τῶν ἰσχυρῶν παλαιῶν, ἢ ἡ ἀρμονία, ἢ ἡ μετὰ τὴν ἀρμονίαν μεθολογία.* Philosophia tempore vetusta, consonantia metrica, argumento fabulosa.

Laudatur Poëta, primum si varijs linguis scribit; Græcè, Latinè, Gallicè, si omnia poematum genera, vt epigrammata, elegias, odas, comædias, tragedias, satyras heroica.

Secundò, si ingeniosus, acutus, grauis, suavis, perspicuus, si seruat in rebus spiritum, proprietatem & elegantiam in verbis, decorum in actionibus.

Tertiò, si recitat, docet, scribit, mouet, delectat.

Quartò, si præmij nobilitatus fuerit, dignitate, statua, corona, obsequijs, hymnis, sepulchro, & ceteris honoribus, quibus affecti veteres poëtae leguntur.

Laus Philosophi.

Philosophiæ laudem paucis complectitur M. Tullius, Tuscul. 5. sect. 5. Martianus verò Capella descriptionem habet Dialecticæ, lib. 4. vbi depingitur acti visu, & vibrantibus continua mobilitate luminibus, crinibus tortuosis, sub pallio viperinas insidias occultans.

Inter Poëtas Claudianus, in consulari Malij Theodorici, vers. 60. locum pertexuit insignem de laude philosophi. Item C. Sidonius Apollinaris, in Panegyrico Antemij, vers. 18.

Ad has quoque laudationes faces præferunt, qui Philosophorum laudes, & vitas conscripserunt, vt Eunapius Sardinus Antistitis Idolorum filius, Porphyrius, Sotio, Philostratus Lemnius, Ammonius Ægyptius, Dion Pythinus, Diogenes Laërtius, & Luciani Demonax.

In Logico igitur obiter commendabitur subtilitas in inueniendo, in dicendo perspicuitas, in disputando vis.